

LEES MAAR, ER STAAT NIET WAT ER STAAT¹⁾

Schemageving als methode en presentatie-hulpmiddel; een andere kijk op wetgeving

Een verslag van de studiebijeenkomst van de Vereniging voor wetgeving en wetgevingsbeleid gehouden op 14 november 1991 in het Congresgebouw te Den Haag.

1. Inleiding

‘De industriële revolutie is aan regelgevers goeddeels voorbijgegaan,’ was de puntige stelling waarmee de inleiders Overhoff en Molenaar de nieuwsgierigheid van de bezoekers tijdens de studiebijeenkomst van de Vereniging voor wetgeving en wetgevingsbeleid op 14 november 1991 bij wijze van voorafje probeerden te prikkelen. Ter discussie stond het thema ‘Schemageving als methode en als presentatiehulpmiddel’, een thema dat voortvloeide uit de dissertatie ‘In de regel beslist’ die door Overhoff en Molenaar in 1991 aan de Rijksuniversiteit te Leiden werd verdedigd.²⁾ Hieronder volgt eerst een weergave van de inleiding van het duo, ook wel ‘O & M’ te noemen.

Waarom en in welk opzicht is de industriële revolutie dan wel aan regelgevers voorbijgegaan? De vergelijking tussen regelgeving en industriële produktiemethoden en -processen is immers niet de meest voor de hand liggende. Toch is er een vergelijking mogelijk, nl. op het punt van de standaardisatie. De industriële revolutie werd vooral gekenmerkt door standaardisatie van eenvoudig overdraagbare produktiemethoden die massaproductie mogelijk maakten. Regelgeving daarentegen wordt in wezen nog steeds voorbereid, vastgesteld en uitgevoerd zoals dat ook honderden jaren geleden al gebeurde: d.w.z. op papier, in natuurlijke taal waarin (vaak complexe) normen worden uitgedrukt die door normonderherorigen, uitvoerders en de rechterlijke macht zonder verdere hulp opgevolgd dienen te worden. Een uniforme methode voor de voorbereiding en vaststelling van die normen, of een inhoudelijk vaste gestandaardiseerde structuur voor de inhoud en presentatie van die normen zelf bestaat eigenlijk niet. In een zich steeds verdichtend netwerk van regelingen, met inhoudelijk steeds complexere norm- en regelingsstructuren, zoals we dat kennen in ons huidige tijdsgewricht, geeft dat aanleiding tot grote problemen. Regelingen, noch de in regelingen uitgedrukte normen, spreken nog vanzelf. De toegankelijkheid van regelingen wordt in toenemende mate gehinderd door de inhoudelijke en contextuele complexiteit ervan. Steeds vaker komt het voor dat regelingen en de erin uitgedrukte normen nog slechts in hun (complexe) samenhang te begrijpen zijn en vaak dan nog alleen door deskundigen. Vooral de

laatste tijd vaak bediscussieerde instrumentalisering van wetgeving is debet aan de overvloed van voor leken haast onbegrijpelijke technische regelingen.

2. Communicatieproblemen bij natuurlijke taal-regelingen

Grote regeldichtheid, vergaande complexiteit van regelingen en de vele manieren waarop ze verweven zijn met andere regelingen kan op een aantal niveaus tot problemen aanleiding geven. Ten eerste kan inhoudelijke en contextuele complexiteit³⁾ van regelingen last geven bij de uitvoering en toepassing van die normen. Complexe en in louter natuurlijke taal geredigeerde regelingen geven, doordat ze zelfs voor de uitvoerders weinig bevattelijk zijn, in een aantal gevallen aanleiding tot uiteenlopende interpretaties en toepassingen, hoge bestuurslasten en grote vertragingen bij de uitvoering.

Waar ‘uitvoeringsongerie’ soms nog kan worden opgelost door gerichte (regelings-)opleiding en -training van diegenen die met de uitvoering zijn belast, voor de burger is het welhaast onmogelijk zijn weg te zoeken in het — vaak als cryptisch ervaren — regelweb. Zo heeft de Universiteit van Twente in het begin van de jaren tachtig onderzoek verricht naar de begripelijkheid van de huursubsidieregeling. Dit onderzoek toonde aan dat, zelfs met behulp van de voorlichtingsfolder⁴⁾ die door het Ministerie van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening bij de huursubsidieregeling was opgesteld, niet meer dan 1,2% van relatief goed opgeleide proefpersonen in een casus het juiste subsidiebedrag wist te berekenen.⁵⁾ Experimenten met verbeterde natuurlijke taal-versies van de huursubsidie-voorlichtingsfolder, die door de onderzoekers zelf werden opgesteld, leverden niet veel betere resultaten op. Op basis van de verbeterde natuurlijke taal-versies reikte de score onder de proefpersonen nooit hoger dan 6,1% goede oplossingen. Toen de onderzoekers echter de tekst van de voorlichtingsfolder aanreikten in de vorm van een schema, waarin de verschillende tekstuele relaties tot uitdrukking werden gebracht, was plotseling 14,3% van de proefpersonen in staat het juiste subsidiebedrag te berekenen.⁶⁾

Uit dit onderzoek kan men twee conclusies trekken: ten eerste dat het *communicatieve vermogen* van regelingen die in natuurlijke taal zijn gesteld vrij laag is en ten tweede dat in sommige gevallen hanteerbaarheid van regelgeving gebaat kan zijn bij de *schematische presentatie van norm-complexen*.

3. Druk op het communicatieve vermogen van regelgeving

Het communicatieve vermogen van veel regelingen laat dus, zoals het Twentse onderzoek laat zien, in een aantal gevallen zeer te wensen over. De vraag die O & M in hun onderzoek vooral bezighield, was:

waarom schieten regelingen op dit punt vaak te kort? Om deze vraag te kunnen beantwoorden is het allereerst van belang nader vast te stellen wat precies onder het communicatief vermogen van regelgeving wordt verstaan. O & M definiëren het *communicatief vermogen van regelgeving* als de mate waarin de op de gebruiker en het doel gegroepeerde gegevens in regelgeving door de lezer — belanghebbende of belangstellende — in het algemeen als zodanig wordt verstaan. Dit communicatieve vermogen is hoog indien uit een norm in een regeling op ondubbelzinnige wijze kan worden afgelezen dat als een gebeurtenis of feit X zich voordoet Y daarvan normlogisch het gevolg dient te zijn, m.a.w. dat Y dan dient te gebeuren. Deze samenhang tussen de in een norm gestelde feiten of rechtsfeiten (normcondities) en de gevolgen of rechtsgevolgen die uit die (rechts)feiten (akties) voortvloeien wordt door O & M het *handelingsverloop van de norm* genoemd. Het herkennen en interpreteren van het handelingsverloop van normen wordt vaak bemoeilijkt doordat niet aanstands duidelijk is wat de precieze gevolgen zijn van de condities die een norm stelt. Wanneer bijvoorbeeld in één artikel van een regeling verschillende afzonderlijke normen zijn opgenomen die allemaal hun eigen condities en acties kennen dan is het vaak bijzonder ingewikkeld deze kluwen van verschillende normen en hun condities en acties te ontwarren. Zeker wanneer die normen in natuurlijke taal zijn gesteld, zal dit snel tot verwarring aanleiding kunnen geven en bestaat de kans dat door een onduidelijk beeld van de samenhang van de condities en de acties (het handelingsverloop) fouten worden gemaakt. Al snel zullen bijvoorbeeld in een dergelijk gecompliceerd vlechtwerk verkeerde conclusies en gevolgen worden verbonden aan bepaalde feiten en gebeurtenissen (condities) die in zo’n ingewikkeld artikel worden omschreven.

1) Naar de titel van de door Bert Bakker en Damen N.V. uitgegeven bloemlezing uit het werk van Martinus Nijhoff. M. Nijhoff, *Lees maar, er staat niet wat er staat*, Den Haag augustus 1959.

2) Zie R.W. Overhoff en L.J. Molenaar, *In de regel beslist*, diss. Rijksuniversiteit Leiden, ‘s-Gravenhage 1991.

3) Denk bijvoorbeeld aan gelede normstelling en horizontaal verspreide normstelling waarbij bij voorbeeld door middel van initiatiefwetgeving of latere wetgeving de normen van een wettelijke regeling nader worden bijgesteld of gewijzigd, het gebruik van vage normen, ingewikkelde verwijzingstechnieken, etc. etc.. Zie voor een uitgebreide bespreking *In de regel beslist*, p. 19 e.v.

4) De bij het onderzoek gebruikte voorlichtingsfolder uit 1981-1982 was al een verbeterde versie van de voorlichtingsfolder uit de jaren 1980-1981.

5) C. Jansen, M. Steenhouders, *Een taalverkeersprobleem: de voorlichting over individuele huursubsidie*, Vakgroep Toegepaste Taalkunde, Technische Hogeschool Twente 1981. Het verslag van het onderzoek is eveneens opgenomen in: Tijdschrift voor Taalbeheersing afl. 4 1982, p. 293-313.

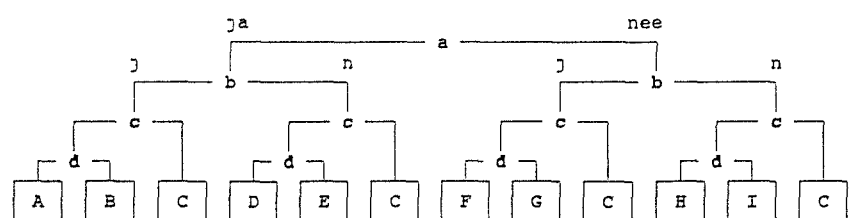
6) Vgl. ook *In de regel beslist*, p. 10 e.v.

4. Het terugdringen van beslispunten

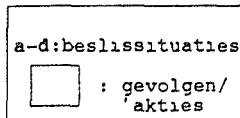
Een groot aantal van die tot een Gordiaanse knoop vervlochten als dan-relaties, die door O & M beslispunten worden genoemd, vermindert het communicatieve vermogen van een regeling aanzienlijk. De toegankelijkheid van een regeling alsmede het communicatieve vermogen van een regeling kunnen worden vergroot door het aantal beslispunten (d.w.z. wegen die van condities naar acties leiden) in een regeling te verminderen. Het terugbrengen van het aantal beslispunten heeft een deregulerend effect. Dit

betekent niet altijd dat er dan ook minder geregeld wordt. Om het aantal beslispunten in een regeling te verminderen, kan het soms juist nodig zijn meer te regelen ter wille van het terugdringen van die beslispunten. Het terugdringen van beslispunten in een regeling is daarmee in feite een structureringprobleem aan de hand waarvan de beslisstructuur van een regeling kan worden verbeterd. In schema 1⁷⁾ wordt aangegeven hoe een complexe beslissituatie door het inklinken van het aantal beslispunten overzichtelijker kan worden gemaakt.

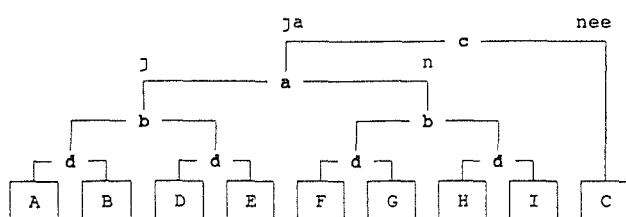
Schema 1 Vermindering van beslispunten
Beslismodel A



Verklaring van symbolen



Beslismodel B



Beslismodel B is ten opzichte van Beslismodel A geoptimaliseerd doordat het minder beslispunten kent (3 in totaal). De vermindering van het aantal beslispunten is gerealiseerd door een herstructurering die resulteert in een verbeterde presentatie. Beslissituatie c is naar voren gebracht. In model A heeft beslissituatie c steeds mede actie c tot gevolg. Hierdoor wordt model A in het schema belast met onnodig veel beslissituaties. Doordat beslis-punt c steeds mede C tot actie heeft, en actie C voor de beslissituatie a, b en d niet relevant is, dient beslissituatie c in een geoptimaliseerde beslisstructuur voorop te worden gesteld (beslismodel B). In natuurlijke taal is het uiterst moeilijk om een web van condities en acties te optimaliseren door het aantal beslispunten te verminderen. Indien men echter de beslissituaties ordelijk onderbrengt in een

schema wordt optimalisering al direct veel eenvoudiger.

5. Schema's als presentatiehulpmiddel bij regelgeving

In het kort werden hierboven al twee redenen behandeld die pleiten voor een schematische presentatie van (gedeelten van) regelgeving. Ten eerste blijkt het dat gebruikers regelgeving in een aantal gevallen gemakkelijker begrijpen wanneer die is vervat in een schema. Anders gezegd: het handlingsverloop van de norm wordt hierdoor inzichtelijk gemaakt. Ten tweede kunnen regelingen eenvoudiger worden gestructureerd en geoptimaliseerd (d.w.z. het terugdringen van beslispunten) indien met schema's wordt gewerkt. Voor de schematische presentatie van regelgeving bestaan verschillende mogelijk

heden. Zo kunnen regelingen worden gepresenteerd in een stroomtabel, of bij voorbeeld in beslissingstabellen. Een schema, in welke vorm dan ook, moet in ieder geval aan een aantal eisen voldoen. Ten eerste moet het zich lenen voor een overzichtelijke uitsplitsing van normbestanddelen (condities en acties). Daarbij moet een schemapresentatie een betrouwbare en exacte weergave van een (gedeelte van een) regeling geven die herkenbaar is voor de gebruikers en die bovendien een scherpe onderscheid toelaat tussen vage en minder vage normen. Daarnaast moeten schema's ook voor niet specialisten snel raadpleegbaar zijn en door een heldere weergave van de ter zake doende voorwaarden ondersteuning kunnen bieden bij de uitvoering van de regeling. Daarenboven moet een schema een eenvoudig toegankelijke antwoordstructuur kennen die snel tot exacte antwoorden leidt. Last but not least moeten eenmaal opgestelde regelingschema's eenvoudig te wijzigen zijn, om hanteerbaar te blijven bij regelingen die relatief vaak aan wijzigingen onderhevig zijn.

O & M bepleiten in hun onderzoek regelgeving door middel van de beslissingstabel te presenteren, omdat beslissingstabellen gestandaardiseerd en logisch consistent opgezet zijn. Daarbij komt dat deze tabellen aan de meeste eisen die aan een presentatie van regelgeving kunnen worden gesteld tegemoet komen en bovendien de verwerking van de natuurlijke tekst daarin toelaten. Schema's die de verhouding tussen condities en acties louter weergeven met symbolen, zijn, met het oog op de toegankelijkheid, hiertoe veel minder geschikt.

6. De beslissingstabellentechniek

Een beslissingstabel is in hoofdzaak uit vier onderdelen (vier kwadranten) opgebouwd met een tabelnaam (zie schema 2). Ten eerste is in een beslissingstabel steeds een conditie-omschrijvingen vak opgenomen (A), waar in natuurlijke taal de condities worden omschreven, vervolgens een conditie waardenvak (B), waarin de betreffende waarde die een conditie zou kunnen aannemen wordt aangegeven. Zo kan een conditie vervuld zijn, niet vervuld zijn (m.a.w. kan een rechtsfeit zich wel of niet voordoen) of niet relevant zijn. De conditiewaarden bestaan dan ook doorgaans uit ja (= doet zich voor) of nee (= doet zich niet voor), of niet-relevant (-). Het conditie omschrijvingen vak bevindt zich altijd links bovenaan een beslissingstabel, het conditie-waardenvak rechtsbovenaan. Onderaan in een beslissingstabel zijn steeds de acties die volgen uit de condities opgenomen. Rechts onderin een beslissingstabel zijn de actie-waarden opgenomen (wederom ja', 'nee' of 'niet relevant') (C), links onderin de actie-omschrijvingen (D).

7) Vgl. In de regel beslist p. 49

Complexe conditie-actieverhoudingen uit een bepaalde norm kunnen — omgezet in een beslissingstabel — eenvoudig in een oogopslag worden doorgrond door eerst de relevante conditieomschrijvingen, dan de conditiewaarden en de daaraan gerelateerde actiewaarden, naar de actieomschrijvingen toe te lezen. Dus in het schema van A, naar B, via C, naar D. De leesbeweging is die van een omgeval U:

Schema 2

Tabelnaam	
A Conditie omschrijvingen-vak	B Conditiewaardenvak
D Actie omschrijvingen-vak	C Actiewaardenvak

Het gebruik van beslissingstabellen heeft vooral zin bij complexe conditie-actieverhoudingen die in bepaalde onderdelen van regelingen zijn vervat. Gelukkig bestaan de meeste regelingen niet geheel en al uit onderdelen die complexe conditie-actieverhoudingen te zien geven én slecht leesbaar én ontoegankelijk zijn in natuurlijke taal. O & M bepleiten in hun proefschrift dan ook niet om de beslissingstabellentechniek op alle normen van een wettelijke regeling los te laten, maar slechts daar waar toegankelijkheidsvoordelen te boeken zijn ten opzichte van een situatie waarin normen uit regelingen in natuurlijke taal zijn uitgeschreven.

De door O & M gepropageerde *schemageving* behelst een mengvorm van het gebruik van (relatief eenvoudige) normen en/of onderdelen van regelingen die als vanouds in natuurlijke taal zijn geredigeerd en het gebruik van beslissingstabellen bij (complexe) normen of onderdelen van een regeling.

Wat schemageving precies inhoudt valt het best aan te geven door middel van een voorbeeld. Hieronder is onder A de tekst van het artikel 74 Wet geluidhinder opgenomen zoals die aanvankelijk werd gepubliceerd in het Staatsblad⁸⁾, en onder B de wettekst zoals die mede met behulp van beslissingstabellen is vormgegeven.⁹⁾

A. Schema 3

art. 74 Wet geluidhinder luidt:

1. Langs een weg bevindt zich een zone die aan weerszijden van de weg de volgende breedte heeft:
 - a. in stedelijk gebied:
 - 1°. voor een weg, bestaande uit drie of meer rijstroken: 350 meter;
 - 2°. voor een weg, bestaande uit twee rijstroken, behoudens het onder 3 genoemde geval: 200 meter;
 - 3°. voor een weg, bestaande uit twee rijstroken, waarvan de gemeenteraad op grond van een redelijke schatting, na overleg met de wegaanlegger of wegbeheerder, heeft verklaard te verwachten dat daarvan binnen een periode van 10 jaren 5000 motorvoertuigen of minder per etmaal gebruik zullen maken: 100 meter;
 - b. in buitenstedelijk gebied:
 - 1°. voor een weg, bestaande uit vijf of meer rijstroken: 600 meter;
 - 2°. voor een weg, bestaande uit drie of vier rijstroken: 400 meter;
 - 3°. voor een weg, bestaande uit twee rijstroken: 250 meter.
2. Het eerste lid geldt niet:
 - a. met betrekking tot wegen waarvan de gemeenteraad op grond van een redelijke schatting, na overleg met de wegaanlegger of wegbeheerder, heeft verklaard te verwachten dat daarvan binnen een periode van 10 jaren minder dan een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen aantal motorvoertuigen, dat lager moet zijn dan 2500, per etmaal gebruik zal maken;
 - b. met betrekking tot door Onze Minister aangewezen andere categorieën van wegen waarvoor de noodzaak tot het treffen van maatregelen naar zijn oordeel niet aanwezig is.
3. Onze Minister stelt regels betreffende:
 - a. de wijze waarop de in het eerste lid, onder a, 3, en in het tweede lid, onder a, bedoelde schattingen worden gemaakt, waarbij correctiemethoden worden aangegeven voor onregelmatig gebruik van de weg;
 - b. de frequentie waarmee en de wijze waarop periodiek steekproefsgewijs tellingen worden gehouden van het aantal motorvoertuigen dat in werkelijkheid gebruik maakt van de wegen ten aanzien waarvan een verklaring als bedoeld in het eerste lid, onder a, 3, of in het tweede lid, onder a, geldt;
 - c. de bekendmaking van de resultaten van tellingen als bedoeld onder b.
4. Een verklaring krachtens het eerste lid, onder a, 3, of het tweede lid, onder a, wordt in de Nederlandse Staatscourant, in één of meer in de gemeente verspreiding vindende dag- of nieuwsbladen en voorts op de gebruikelijke wijze bekendgemaakt.
5. Een verklaring als bedoeld in het vierde lid heeft, behoudens het in de volgende volzin bepaalde, een geldingsduur van 10 jaren.
De geldigheid van een verklaring vervalt:
 - a. ingeval een bestemmingsplan wordt vastgesteld of herzien, dat betrekking heeft op de weg waarvoor de verklaring geldt: op het tijdstip van de vaststelling of herziening van het plan door de gemeenteraad;
 - b. ingeval bij twee achtereenvolgende steekproefgewijze tellingen als bedoeld in het derde lid een overschrijding van het voor de verklaring bepalende aantal motorvoertuigen wordt vastgesteld, die hoger is dan een door Onze Minister bij toepassing van het derde lid aan te geven aantal: twee maanden na de bekendmaking van de tweede overschrijding dan wel op een in de bekendmaking vermeld eerder tijdstip.
6. Voor de toepassing van artikel 76 wordt, indien het een nog aan te leggen weg betreft, de daarbij behorende zone geacht aanwezig te zijn, zodra die weg in een ontwerp-bestemmingsplan is opgenomen.

Wat naast het verhoogde leesgemak en de snellere raadpleegbaarheid bij lezing van een beslissingstabel ook al snel opvalt is hoe de norm of het onderdeel van een regeling is gestructureerd. Door een complexe norm als art. 74 Wet geluidhinder gedeeltelijk via beslissingstabellen te presenteren, springen bepaalde structureringsoneffenheden snel in het oog. Bekijkt men namelijk de tabel onder B die handelt over de omvang van de geluidzones nauwkeurig dan valt direct op dat er niets is geregeld voor de geluidzones rondom een weg met slechts één rijstrook. Uit de natuurlijke tekst (onder A) is dit veel moeilijker af te leiden. Inconsistenties van deze aard zijn door gebruikmaking van de

beslissingstabellentechniek niet alleen met het oog te ontdekken maar kunnen ook door berekeningen binnen beslissingstabellen zelf naar boven worden gehaald. Tijdens het tweede gedeelte van de studiebijeenkomst demonstreerde Molenaar een aantal (mechanische) technieken die kun-

8) Wet geluidhinder, Stb. 1979, 99. De Commissie evaluatie wet geluidhinder (commissie-Wessel) onderkende overigens dat de leesbaarheid van artikel 74 in de praktijk als een knelpunt werd ervaren. Commissie evaluatie wet geluidhinder (commissie-Wessel), *Activiteitenprogramma voor de Evaluatie van de Wet geluidhinder*, Leidschen-dam 1984, p. 10-11.

9) Voor andere voorbeelden zij wederom verwezen naar *In de regel beslist*, p. 279 e.v.

B. Schema 4

Artikel 74 van de Wet geluidhinder kan met behulp van beslissingsstabellen als volgt worden vormgegeven

Artikel 74 (nieuw)

- Langs een weg bevindt zich aan weerszijden een zone, waarvan de breedte aan de hand van de volgende beslissingstabel wordt bepaald.

Figuur A - beslissingstabel inzake de omvang van geluidzones -

1	Is er sprake van een door Onze minister aangewezen categorie van wegen waarvoor de noodzaak tot het treffen van maatregelen naar zijn oordeel niet aanwezig is?	ja	nee
2	Is er sprake van één of meer wegen waarvan de gemeenteraad heeft verklaard *) te verwachten dat daarvan minder dan een bij algemene maatregel van bestuur vast te stellen aantal motorvoertuigen, dat lager moet zijn dan 2500, per etmaal gebruik zal maken?	ja	nee
3	Is de aard van het gebied waarin de weg ligt stedelijk of buitenstedelijk?	stedelijk	buitenstedelijk
4	Wat is de breedte van de weg?	2	> 2
5	Heeft de gemeenteraad verklaard *) te verwachten dat van de weg per etmaal ten hoogste 5000 motorvoertuigen gebruik zullen maken?	ja	nee
6	Wat is de breedte van de weg bedragen de geluidzones	1	2
7	100 meter	x	-
8	200 meter	-	x
9	250 meter	-	-
10	300 meter	-	x
11	400 meter	-	-
12	500 meter	-	x
13	600 meter	-	-
14	700 meter	-	x
15	800 meter	-	-
16	900 meter	-	-
17	1000 meter	-	-
18	1100 meter	-	-
19	1200 meter	-	-
20	1300 meter	-	-
21	1400 meter	-	-
22	1500 meter	-	-
23	1600 meter	-	-
24	1700 meter	-	-
25	1800 meter	-	-
26	1900 meter	-	-
27	2000 meter	-	-
28	2100 meter	-	-
29	2200 meter	-	-
30	2300 meter	-	-
31	2400 meter	-	-
32	2500 meter	-	-
33	2600 meter	-	-
34	2700 meter	-	-
35	2800 meter	-	-
36	2900 meter	-	-
37	3000 meter	-	-
38	3100 meter	-	-
39	3200 meter	-	-
40	3300 meter	-	-
41	3400 meter	-	-
42	3500 meter	-	-
43	3600 meter	-	-
44	3700 meter	-	-
45	3800 meter	-	-
46	3900 meter	-	-
47	4000 meter	-	-
48	4100 meter	-	-
49	4200 meter	-	-
50	4300 meter	-	-
51	4400 meter	-	-
52	4500 meter	-	-
53	4600 meter	-	-
54	4700 meter	-	-
55	4800 meter	-	-
56	4900 meter	-	-
57	5000 meter	-	-
58	5100 meter	-	-
59	5200 meter	-	-
60	5300 meter	-	-
61	5400 meter	-	-
62	5500 meter	-	-
63	5600 meter	-	-
64	5700 meter	-	-
65	5800 meter	-	-
66	5900 meter	-	-
67	6000 meter	-	-
68	6100 meter	-	-
69	6200 meter	-	-
70	6300 meter	-	-
71	6400 meter	-	-
72	6500 meter	-	-
73	6600 meter	-	-
74	6700 meter	-	-
75	6800 meter	-	-
76	6900 meter	-	-
77	7000 meter	-	-
78	7100 meter	-	-
79	7200 meter	-	-
80	7300 meter	-	-
81	7400 meter	-	-
82	7500 meter	-	-
83	7600 meter	-	-
84	7700 meter	-	-
85	7800 meter	-	-
86	7900 meter	-	-
87	8000 meter	-	-
88	8100 meter	-	-
89	8200 meter	-	-
90	8300 meter	-	-
91	8400 meter	-	-
92	8500 meter	-	-
93	8600 meter	-	-
94	8700 meter	-	-
95	8800 meter	-	-
96	8900 meter	-	-
97	9000 meter	-	-
98	9100 meter	-	-
99	9200 meter	-	-
100	9300 meter	-	-
101	9400 meter	-	-
102	9500 meter	-	-
103	9600 meter	-	-
104	9700 meter	-	-
105	9800 meter	-	-
106	9900 meter	-	-
107	10000 meter	-	-

K o l o m m e n 1 2 3 4 5 6 7 8

*) De verklaring van de gemeenteraad vindt plaats op grond van een redelijke schatting over de ontwikkeling van het wegvervoer binnen een periode van 10 jaren, en na overleg met de vegaanlegger of wegbeheerder

- Onze Minister stelt regels betreffende
 - de wijze waarop de in het eerste lid bedoelde schattingen van de gemeenteraad worden gemaakt, waarbij correctiemethoden worden aangegeven voor onregelmatig gebruik van de weg,
 - de frequentie waarmee en de wijze waarop periodiek steekproefsgewijs tellingen worden gehouden van het aantal motorvoertuigen dat in werkelijkheid gebruik maakt van de wegen ten aanzien waarvan een verklaring van de gemeenteraad als bedoeld in het eerste lid geldt,
 - de bekendmaking van de resultaten van tellingen als bedoeld onder b
- Een verklaring van de gemeenteraad als bedoeld in het eerste lid wordt bekendgemaakt. Voor het bepalen van de periode van de geldigheidsduur van een verklaring wordt de onderstaande beslissingstabel in acht genomen

Figuur B - beslissingstabel voor de bekendmaking van een verklaring van de gemeenteraad -

C1	Wordt de verklaring op de gebruikelijke wijze gepubliceerd in de Staatscourant en in één of meer in de gemeente verspreide vande dag- of nieuwsbladen?	ja	nee
C2	Wordt een bestemmingsplan, dat betrekking heeft op de weg waarvoor de verklaring geldt, vastgesteld of herzien?	ja	nee
C3	Wordt bij twee achtereenvolgende steekproefsgewijze tellingen, als bedoeld in het tweede lid, een overschrijding vastgesteld van het voor de verklaring bepaalde aantal motorvoertuigen, die hoger is dan een door Onze minister bij toepassing van het tweede lid aan te geven aantal?	ja	nee
A1	De verklaring gelooft 10 jaren	-	x
A2	De verklaring vervalt op het tijdstip van de vaststelling of herziening van het bestemmingsplan door de gemeenteraad	x	-
A3	De verklaring vervalt twee maanden na de bekendmaking van de tweede overschrijding van wel op een in de bekendmaking vermeld eerder tijdstip	-	x
A4	De verklaring is niet geldig	-	-

K o l o m 1 2 3 4

- Voor de toepassing van artikel 76 wordt, indien het een nog aan te leggen weg betreft, de daarbij behorende zone geacht aanwezig te zijn, zodra die weg in een ontwerp-bestemmingsplan is opgenomen

nen worden gebruikt om bepaalde consequenties, imperfecties, onvolledigheden en logische inconsistenties van regelingen — die zijn omgezet in beslissingsstabellen — te ontdekken ¹⁰⁾

7. Het nut van schemageving voor de regelgevingspraktijk

Wil de beslissingsstabellentechniek (of welke andere techniek dan ook) in de praktijk van regelgeving bruikbaar zijn, zo werd door Molenaar tijdens het tweede gedeelte van de studiebijeenkomst gesteld, dan moet tenminste aan vier vereisten worden voldaan. Ten eerste moet zo'n techniek betrouwbaar zijn in de zin dat de toegepaste techniek geen kinderziekten meer bevat, ten tweede moet die techniek voldoende capaciteit en snelheid bezitten, daarbij, ten derde, gemakkelijk te leren en te hanteren zijn, en bovendien (ten vierde) in veel fasen van het proces van regelgeving bruikbaar zijn.

Om te kunnen beoordelen of schemageving met behulp van de beslissingsstabellentechniek in de regelgevingspraktijk zou kunnen renderen is het — voordat een nieuwe techniek aan de hierboven genoemde praktijkreizen kan worden getoetst — eerst en vooral van belang iets over de huidige regelgevingsmethode en de regelgevers zelf te weten.

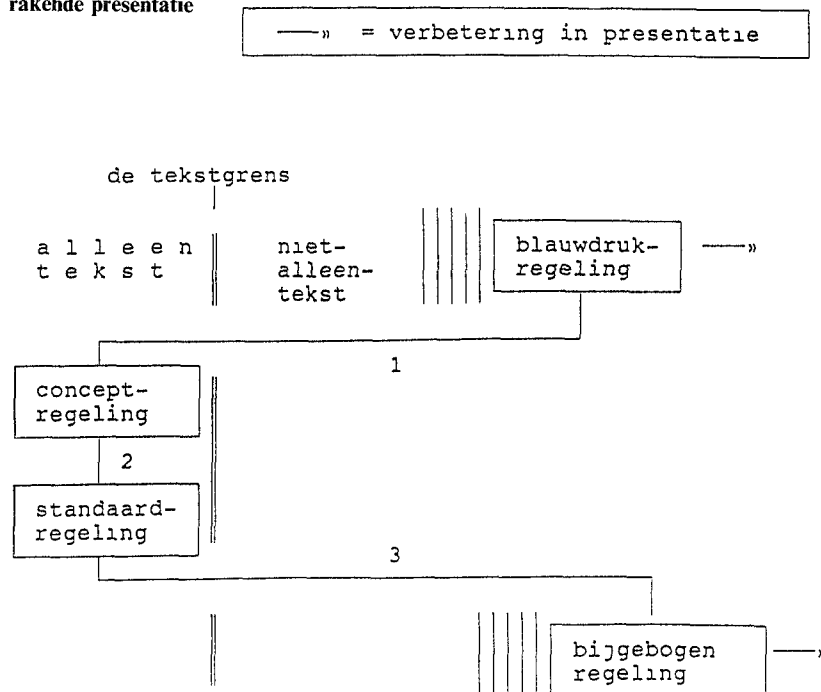
Volgens O & M bestaat er in de Nederlandse regelgevingspraktijk tot op heden weinig aandacht voor regelgevingsmethoden en ontwerpstrategieën voor regelgeving. Wetgeversjuristen houden zich in hun werk vooral bezig met de analyse van problemen, analyse van opdrachten, oplossingen en voorstellen, en in veel mindere mate met de vraag hoe bijvoorbeeld een regeling het best zou kunnen worden vormgegeven en worden gestructureerd. Kennis over en ervaring met het methodisch ontwerpen en het gebruik van ontwerpstrategieën daarbij is dan ook maar zeer spaarzaam aanwezig op de departementen. Vooral bij omvangrijke wetgevingsprojecten kunnen dergelijke ontwerpstrategieën evenwel van groot belang zijn om het overzicht over (de samenhang van) de functies, de doelstellingen en de structuur van een uiteindelijk ontwerp te bewaren.

De geringe aandacht voor ontwerpstrategieën en vormgevingsmethoden wordt nog versterkt door de natuurlijke-taaltrechter die regelgevingsprocessen kenmerkt. Bij de voorbereiding van regelgeving wordt tegenwoordig al vaak gebruik gemaakt van technieken, schema's en bewerkingen via informaticatoepassingen (bijvoorbeeld spreadsheettoepassingen) waarin de verschillende functionaliteiten, facetten van een ontwerp-regeling en de factoren die daarbij van belang zijn (alsmede de mate waarin ze dat zijn) in een

10) Vlg. voor deze technieken ook in de regel beslist met name p. 181 e.v.

soort blauwdruk kunnen worden uitgedrukt. Doordat in een dergelijke blauwdruk het ontwerp nog in zijn samenhang wordt gepresenteerd, kunnen bij voorbeeld gewijzigde omstandigheden snel worden doorberekend in het ontwerp zonder dat daarmee de samenhang, doelstelling of de structuur van het ontwerp wordt aangetast. Dergelijke blauwdrukregelingen die gebruik maken van verschillende presentatietechnieken moeten echter steeds op enig moment door een natuurlijke-taal-trechter om tot wet te kunnen worden verheven. Het parlement bijvoorbeeld neemt nu eenmaal geen genoegen met een ontwerp dat louter bestaat uit een aantal schema's, spreadsheet-berekeningen en ontwerpen die kunnen afhankelijk zijn van een aantal variabelen. Voorstellen voor regelgeving zijn steeds in natuurlijke taal gesteld. Door deze noodzakelijke omzetting van een blauwdruk-ontwerp in een natuurlijke-taal-tekst gaat vaak zeer veel informatie en kennis over een ontwerp verloren en kan aanleiding geven tot velerlei vormen van communicatiestoornissen.¹¹ Dergelijke communicatiestoornissen, die voort kunnen vloeien uit de omzetting van blauwdruk-ontwerpen in natuurlijke-taal-ontwerpen, worden door O & M 'misaanpassingen' genoemd. Door de natuurlijke-taal-trechter kunnen niet alleen communicatiestoornissen ontstaan in de overgang van de voorbereidingsfase naar de vaststellingsfase van regelgeving, maar ook bij de overgang van de vaststellingsfase naar de uitvoeringsfase. Als een regeling eenmaal in natuurlijke taal is vastgesteld, moet die ook worden uitgevoerd of worden toegepast. Om nieuwe regelgeving op een juiste manier toe te passen of uit te voeren wordt dan vaak weer, wegens de complexiteit van een regeling, de hulp ingeroepen van technieken en schema's die ook al tijdens de voorbereiding werden gebruikt. Een goed voorbeeld van de vreemde natuurlijke-taal-omweg die een regeling in dit opzicht kan maken, vormt de Wet op de studiefinanciering. In eerste instantie werd het stelsel van studiefinanciering met behulp van moderne (informatica)technieken ontworpen, vervolgens ten behoeve van de vaststelling in natuurlijke taal omgezet, om daarna weer geïnfomatiseerd te worden uitgevoerd en duidelijk gemaakt met een 'poenfloppy'. Ook in de belastingwetgeving en sociale zekerheidswetgeving worden vaak dergelijke (kostbare) omwegen bewandeld.

Schema 5 De officiële stukken: achterop rakende presentatie



De 'natuurlijke-taal-trechter'

Door gebruik te maken van beslissingstabellen is het ten eerste mogelijk om de kennis die werd vergaard tijdens de blauwdruk-fase en de functionaliteiten van het blauwdrukontwerp worden bewaard ten behoeve van de uitvoering en toepassing ervan. Door (gedeelten van) regelingen in een beslissingstabel onder te brengen wordt het eveneens door de logische presentatie van het verloop en de samenhang van normen in een regeling eenvoudig om een regeling binnen te brengen in een kennis- of expertsysteem. De regeling (of een onderdeel daarvan) heeft in een beslissingstabel namelijk al een vorm waarmee een computer kan werken. Bovendien biedt de toepassing van de beslissingstabellentechniek mogelijkheden om systematische ontwerpstrategieën te ontwikkelen en op een eenvoudige manier bepaalde complexe vormgevings- of ontwerpmethodische vragen tot een oplossing te brengen. Beslissingstabellen maken namelijk de structuur van normen en de samenhang van normen in een regeling transparant. Door het gebruik van beslissingstabellen worden ingeweven verhoudingen tussen condities en acties binnen normen en de verhouding tussen normen onderling expliciet gemaakt. Tot die explicitering worden de gebruikers namelijk gedwongen omdat ze een tabel kloppend moeten zien te maken (door invulling van de verschillende onderdelen van normen of hun onderlinge samenhang). Een niet kloppende regelingstabel is een sterke aanwijzing voor een niet in alle opzichten perfecte norm. Doordat met beslissingstabellen waarin

(onderdelen van) regelingen zijn opgenomen logisch 'gerekend' kan worden is het eveneens vrij eenvoudig om onvolledigheden, overtolligheden en inconsistenties op te sporen. Daarnaast zijn beslissingstabellen zeer overzichtelijk, hetgeen natuurlijk discussies over normen ten goede komt. Met deze voordelen is al wel aangegeven dat schemageving met behulp van de beslissingstabellentechniek een krachtig hulpmiddel kan zijn bij het ontwerpen en uitvoeren van regelgeving. Voeg daarbij nog de verhoogde toegankelijkheid van regelingen die zijn omgezet in schema's of tabellen en het moge duidelijk zijn dat beslissingstabellen in praktijk zeer nuttige diensten kunnen bewijzen.

Ook gemeten naar de praktischeisen voor nieuwe technieken die hierboven werden genoemd, scoort de beslissingstabellentechniek hoog. De beslissingstabellentechniek kent maar weinig begrenzingen naar de capaciteit van de beslissingstabellentechniek in het kader van regelgeving. Bovendien kan er, door de ontwikkelde programmatuur, snel mee worden gewerkt. Daarnaast is de techniek snel en eenvoudig aan te leren en in een substantieel aantal fasen van het regelgevingsproces bruikbaar.

Er zijn echter enkele schaduwzijden aan het gebruik van beslissingstabellen verbonden. Zo kunnen bijvoorbeeld beslissingstabellen niet steeds alle nuances en

¹¹ Denk bijvoorbeeld aan de problemen die vaak rondom de berekening van de effecten van wetsvoorstellen rijzen. De gang van de Wet studiefinanciering enkele jaren geleden en de recente WAO-voorstellen zijn in dit opzicht illustratief.

verfijningen (in betekenis) van de natuurlijke taal aan Sommige subtiele semantische wendingen en interpretatieproblemen blijven buiten het bereik van een beslissingstabel. Daarnaast zijn beslissingstabellen niet zo vanzelfsprekend als natuurlijke taal. Onbekend zou in dit opzicht onbemind kunnen maken. De techniek moet, hoe eenvoudig dat ook is, aangeleerd worden.

8. Vragen naar aanleiding van de inleiding van Overhoff en Molenaar

De inleiding gaf aanleiding tot een aantal vragen bij de deelnemers aan de studie-ochtend. Zo rees ten eerste de vraag of de beslissingstabellentechniek niet erg beperkt bruikbaar was en alleen normen binnen regelingen aan zou kunnen die een duidelijke als dan-structuur hebben. In veel normen binnen wettelijke regelingen worden slechts omschrijvingen, beschrijvingen of definities aangetroffen die geen duidelijke als dan-structuur kennen. In antwoord hierop wezen O & M erop dat er in een zeldzaam geval inderdaad normen in regelingen kunnen bestaan die een dergelijke als dan-relatie missen, maar dat in de overgrote meerderheid van de gevallen normen toch die als dan-structuur bezitten, al valt dit vaak niet direct op. Het wil namelijk nog wel eens gebeuren dat normen syntactisch onvolledig zijn, d.w.z. dat in een regeling een van de zijden van de als dan-structuur van normen niet is uitgeschreven (veelal het als-gedeelte). In zulke gevallen hebben we te maken met normen in regelingen die gebruik maken van niet neergeschreven, impliciete condities (het als-gedeelte). Aan de bruikbaarheid van de beslissingstabellentechniek doet dit niet af dergelijke impliciete condities kunnen eenvoudig worden geëxpliciteerd in tabellen.

Een andere deelnemer aan de studiebijeenkomst wilde wel eens weten of er op het ogenblik in de praktijk al met de beslissingstabellentechniek wordt gewerkt. Overhoff wees er, naar aanleiding van deze vraag op, dat de programmatuur voor het aanmaken van beslissingstabellen — aanvankelijk ontwikkeld door dhr. Verhelst¹²⁾ en de vakgroep Toegepaste Economie van de Universiteit van Leuven — nog geen echt commercieel produkt is. Het aanmaken van beslissingstabellen met behulp van computerprogrammatuur ten behoeve van de praktijk staat echter wel op stapel.

Kan de beslissingstabellentechniek ook worden gebruikt als onderdeel bij het computerondersteund ontwerpen van regelgeving?, was een verdere vraag van een van de deelnemers van het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen. Molenaar antwoordde dat de beslissingstabellentechniek inderdaad zowel bij het ontwerpen als het uitvoeren van regelgeving een belangrijke rol kan spelen. Vooral bij de vormgeving en structurering van regelingen zijn beslissingstabellen buitengewoon handig. Een breedopgezet wetgevings-

advies- en ontwerpsysteem zoals dat op het Ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in de vorm van de Ontwerpbank WJZ wordt gebruikt of zoals dat wordt ontwikkeld aan de Katholieke Universiteit Brabant (LEDA), is het echter niet. De beslissingstabellentechniek kent een wat andere insteek op de problematiek van het ontwerpen van regelgeving, (computer)assistentie bij de beleidsvoorbereiding zelf, in de zin van het analyseren van beleidsproblemen, regelingsopdrachten en het formuleren van beleidsvarianten, valt buiten het strikte bestek van de beslissingstabellentechniek.

Hoe gaan beslissingstabellen om met de relaties tussen normen in regelingen?, was een laatste vraag die werd gesteld. Molenaar gaf in antwoord op deze vraag aan dat de beslissingstabellentechniek zich in principe niet verzet tegen het incorporeren van verschillende relaties tussen normen. Zo kan de ene norm een conditie voor de andere norm vormen, of als een gevolg uit een andere norm voortvloeien indien de voorwaarde van die andere norm is vervuld. De relaties tussen normen kunnen hierdoor ook in beslissingstabellen worden gerepresenteerd. Dit zal echter, ten opzichte van de natuurlijke tekst van een regeling, vaak een fikse herschikking en herstructurering van de verschillende normen binnen een regeling kunnen betekenen. Zo kunnen bepaalde onderdelen en/of normen in een regeling (of zelfs in verschillende regelingen) ver uiteen zijn gezet, die voor de toepassing van de beslissingstabellentechniek (vooral als men de onderlinge relaties daarin wil presenteren) weer meer direct met elkaar in verband worden gebracht. Het kan zelfs voorkomen dat onderdelen van een norm (de conditie en de actie) verspreid over een of meer regeling(en) voorkomen. Met betrekking tot het logisch reconstrueren van normen en relaties tussen normen waartoe de beslissingstabellentechniek in sommige opzichten noodzaakt, staan we aan het begin van een hele nieuwe ontwikkeling.

9. Conclusies

Schemageving met behulp van beslissingstabellen kan, althans naar het concluderende oordeel van voorzitter Konijnenbelt tijdens de studie-ochtend, op twee niveaus van belang zijn. Bij de beoordeling van de mogelijkheden die beslissingstabellentechniek voor de regelgevingspraktijk biedt, kunnen die twee niveaus waarop schemageving een rol kunnen spelen worden samengevat als het alfa en een beta-niveau. Op het niet technische, alfa-niveau, kan gebruikmaking van de beslissingstabellentechniek een hulpmiddel zijn om beslis-punten zichtbaar te maken, en inzicht geven in het handelingsverloop van de norm. Door dat inzicht krijgen zowel ontwerpers, vaststellers en uitvoerders een betere greep op de regeling en mogelijkheden om bijvoorbeeld met de hand beslis-punten te verminderen, inconsistenties en dubbelures a.v.u. op te sporen en verder de

door de beslissingstabel transparant gemaakte regeling te controleren.

Op een technisch, beta-niveau, kunnen beslissingstabellen ook worden gebruikt voor het ontwerpen en uitvoeren van regelingen. Ten eerste kunnen met beslissingstabellen op een mechanische (technische) manier consequenties en relaties binnen regelingen worden doorgerekend, logische inconsistenties en overtoolligheden worden opgespoord. Daarbij kunnen beslissingstabellen op een eenvoudige manier binnen computertoepassingen zoals beslissings- of expertsystemen worden gebracht. Beslissingstabellen kunnen zelfs de grondslag vormen voor de ontwikkeling van dergelijke systemen.

Op de laatste plaats kunnen beslissingstabellen op een meta-niveau het effect hebben dat ze het denken over het ontwerpen van wetgeving disciplineren, doordat het de gebruikers dwingt om op een fundamentele manier na te denken over normen en het ontwerpen van wetgeving zelf.

Het belang en de praktische waarde van schemageving wordt overigens nog altijd het best aangetoond door een voorbeeld. Een aardige toets om als lezer zelf het praktische belang van beslissingstabellen te meten, is om eens aan de hand van de stopwatch bij te houden hoelang uzelf nodig hebt om de hieronder opgenomen natuurlijke-taaltekst van artikel 7.31 van de Wet op het hoger onderwijs en het wetenschappelijk onderzoek (WHW) te doorgronden.¹³⁾ Om de proef zuiver te houden kunt u het best uw eigen score vergelijken met de tijd die een met u vergelijkbare collega-jurist(e) ervoor nodig heeft om de schematekst te begrijpen. Wat de waarde van beslissingstabellen is, wordt waarschijnlijk snel duidelijk als u de verschillende scores met elkaar vergelijkt.

12) Zie M. Verhelst *De praktijk van beslissingstabellen*. Deventer/Antwerpen 1980.

13) Deze tekst wordt ook als voorbeeld opgevoerd in het artikel *Presentatie van onderwijswetgeving* dat R.W. Overhoff en L.J. Molenaar publiceerden in het *Jaarboek onderwijsrecht* 1991. Daar ook verder commentaar en uitleg (p. 15 e.v.).

Schema 6

Artikel 7.31 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WvO)⁷ luidt in ontwerp als volgt:

Artikel 7.31 Inschrijvingsduur

1. De inschrijvingsduur bedraagt in totaal zes jaren, met dien verstande dat de inschrijvingsduur voor deeltijdse opleidingen in totaal negen jaren bedraagt.
2. De inschrijvingsduur wordt ten behoeve van de in artikel 7.3, derde lid, genoemde opleidingen voor elke 42 studiepunten die uitgaan boven 168 studiepunten, vermeerderd met een jaar voor zover het voltijdse opleidingen betreft, en met een jaar en zes maanden voor zover het deeltijdse opleidingen betreft.
3. De inschrijvingsduur van opleidingen in de godgeleerdheid:
 - a. aan bijzondere universiteiten, en
 - b. aan openbare universiteiten, indien deze opleidingen worden gevolgd gelijktijdig met het onderwijs in het kader van een opleiding vanwege een kerkgenootschap tot leraar of ambtsdrager voor dat kerkgenootschap, wordt uitsluitend ten behoeve van deze opleidingen vermeerderd met twee jaren en zes maanden voor zover het voltijdse opleidingen betreft, en met drie jaren en negen maanden voor zover het deeltijdse opleidingen betreft.
4. De inschrijvingsduur voor een bepaalde opleiding kan door het instellingsbestuur worden verlengd met ten hoogste een jaar, indien de student als gevolg van een lichamelijke, zintuiglijke of andere functiestoornis niet in staat is het afsluitend examen binnen de inschrijvingsduur met goed gevolg af te ronden. Op de in de vorige volzin bedoelde grond kan slechts eenmaal verlenging van de inschrijvingsduur worden verleend.
5. Op de in het eerste lid bedoelde inschrijvingsduur, in voorkomende gevallen vermeerderd op grond van het tweede, derde dan wel vierde lid, worden voor de bepaling van de openstaande inschrijvingsduur in mindering gebracht:
 - a. de verbruikte inschrijvingsduur, en
 - b. de duur van deelneming vanaf het studiejaar 1980-1981 aan geheel of gedeeltelijk uit de openbare kas bekostigd onderwijs dat door onze minister voor de toepassing van dit artikel wordt gelijkgesteld met onderwijs als bedoeld in deze wet.
6. Indien de op grond van het vijfde lid bepaalde openstaande inschrijving van degene die:
 - a. beschikt over een getuigschrift van met goed gevolg afgelegd afsluitend examen op het gebied van het wetenschappelijk onderwijs, onderscheidenlijk op het gebied van het hoger beroepsonderwijs met een studielast van ten minste 168 studiepunten, en
 - b. voor de eerste maal wenst te worden ingeschreven als student aan een hogeschool, onderscheidenlijk aan een universiteit voor een opleiding met een studielast van ten minste 168 studiepunten, minder bedraagt dan drie jaren indien het een voltijdse opleiding betreft, dan wel minder dan vier jaren en zes maanden indien het een deeltijdse opleiding betreft, wordt deze inschrijvingsduur uitsluitend ten behoeve van de inschrijving voor enige opleiding aan een hogeschool onderscheidenlijk universiteit bepaald op drie jaren, onderscheidenlijk op vier jaren en zes maanden.
7. Degene die voor een bepaald studiejaar is ingeschreven voor meer dan één opleiding aan één of meer instellingen, verbruikt een jaar inschrijvingsduur. In geval van inschrijving voor zowel voltijdse als deeltijdse opleidingen in een bepaald studiejaar geldt voor de berekening van de inschrijvingsduur de inschrijving voor het onderwijs in voltijdse vorm.
8. Degene wiens inschrijvingsduur is verbruikt kan niet langer zijn ingeschreven als student.

Schema 7

label 1 Berekening van de openstaande inschrijvingsduur (vgl. leden 1-5 en 7 van artikel 7.31)

C1	Is dit een in artikel 7.3, derde lid, genoemde opleiding met een studielast van ten minste 210 studiepunten?	ja	nee
C2	Is dit een opleiding aan een openbare universiteit die gelijktijdig wordt gevolgd met onderwijs in het kader van een opleiding vanwege een kerkgenootschap tot leraar of ambtsdrager voor dat kerkgenootschap dan een wel een opleiding aan een bijzondere universiteit?	ja	nee
C3	Is de student als gevolg van een lichamelijke, zintuiglijke of andere functiestoornis niet in staat het afsluitend examen binnen de inschrijvingsduur met goed gevolg af te ronden en is het instellingsbestuur om die reden bereid de inschrijvingsduur te verlengen?	ja	nee
C4	Is te rekenen vanaf studiejaar 1980-1981 deelgenomen aan deels of geheel uit de openbare kas bekostigd onderwijs dat door Onze minister voor de toepassing van dit artikel wordt gelijkgesteld met onderwijs als bedoeld in deze wet?	ja	nee
A1	Stel de basistermijn op 6 jaar*	x	x
A2	Byellen een jaar* per 42 punten waarmee de studielast van de opleiding hoger is dan 168 studiepunten	x	x
A3	Byellen twee jaren en zes maanden* Bijellen eenmaal per opleiding ten hoogste een jaar*	x	x
A5	Aftekken de verbruikte inschrijvingsduur**	x	x
A6	Aftekken de duur van de deelneming aan de onderwijsvorm die is vermeld in conditie C4	x	x
A7	Noem het berekeningsresultaat de openstaande inschrijvingsduur	x	x
Kolom		1	2

* De weergegeven termijnen gelden uitsluitend voor voltijdse opleidingen. Bij een deeltijdse opleiding dienen deze termijnen met factor 1,5 te worden vermengvuldigd. Deze vermengvuldiging wordt echter niet toegepast voor een studiejaar - van een deeltijdse opleiding - waarin de student is ingeschreven voor zowel voltijdse als deeltijdse opleidingen (zie de tweede volzin van het zevende lid).

** Inschrijving voor een bepaald studiejaar voor meer dan een opleiding aan een of meer instellingen betekent verbruik van een jaar inschrijvingsduur (zie de eerste volzin van het zevende lid).

Tabel 2 Hanteren van de openstaande inschrijvingsduur (vgl. leden 6-8 van artikel 7.31)

C1	Bedraagt de openstaande inschrijvingsduur minder dan drie jaren*?	ja	nee
C2	Beschikt betrokkene over een getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen op het gebied van het wetenschappelijk onderwijs en wenst hij voor de eerste maal te worden ingeschreven als student aan een hogeschool?	ja	nee
C3	Beschikt betrokkene over een getuigschrift van met goed gevolg afgelegd examen op het gebied van het hoger beroepsonderwijs met een studielast van ten minste 168 studiepunten en wenst hij voor de eerste maal te worden ingeschreven als student aan een universiteit voor een opleiding met een studielast van ten minste 168 studiepunten?	ja	nee
C4	Heeft de student nog Openstaande inschrijvingsduur?	ja	nee
A1	Stel de openstaande inschrijvingsduur voor de opleiding waarvoor de student voor de eerste maal wenst te worden ingeschreven op drie jaren*	x	x
A2	Handhaaf voor de betrokkene de inschrijving als student	x	x
A3	Beeindig voor de betrokkene de inschrijving als student	x	x

* De weergegeven termijnen gelden uitsluitend voor voltijdse opleidingen. Bij een deeltijdse opleiding dienen deze termijnen met factor 1,5 te worden vermengvuldigd. Deze vermengvuldiging wordt echter niet toegepast voor een studiejaar - van een deeltijdse opleiding - waarin de student is ingeschreven voor zowel voltijdse als deeltijdse opleidingen (zie de tweede volzin van het zevende lid).